

‘In Peking en Sjanghai snurken ze niet’

Klarafestival

06 maart 2016 14:12

Koen Van Boxem

De topdirigenten Philippe Herreweghe en René Jacobs, samen net geen 140, begrijpen dat twintigers niet van Mahler en Bruckner houden. Toch hopen ze op ‘wat jong volk’ tijdens hun concerten op het Klarafestival.

De ontmoeting tussen Philippe Herreweghe (bijna 69, foto links) en René Jacobs (bijna 70) in diens Brusselse appartement vlak bij het Centraal Station is uiterst hartelijk. ‘Ik wist niet dat je hier woonde’, zegt Herreweghe verbaasd. ‘Dat doe ik ook niet. Dit is mijn pied-à-terre als ik voor De Munt werk.’

Hun vriendschap gaat terug tot hun collegetijd in Gent. Allebei zongen ze in een schoolkoor: Herreweghe in het Sint-Barbaracollege, Jacobs in het Sint-Lievenscollege. In het begin van hun carrière concerteerden ze veel samen: Herreweghe dirigeerde zijn Collegium Vocale Gent, Jacobs zong als tenor. ‘Ik heb nog een oude foto liggen waarop ik heel stuntelig de Johannespassie van Bach dirigeer. Jij was een van de zangers, René.’ Intussen zingt Jacobs al lang niet meer. Net als Herreweghe is hij uitgegroeid tot een van de grote Belgische dirigenten.

De twee musici zijn niet in optima forma. Herreweghe heeft de dag voordien de ‘Missa Solemnis’ van Beethoven gedirigeerd met bijna 39 graden koorts. Jacobs is moe van de opvoeringen van De Munt-productie ‘L’Opera Seria’ van Florian Gassmann in het Koninklijk Circus.

Over het Klarafestival hebben ze nog niet echt nagedacht. Jacobs voert werk uit van Pergolesi, waaronder het beroemde ‘Stabat Mater’. Herreweghe waagt zich voor het eerst aan ‘Die sieben letzten Worte’ van Joseph Haydn. ‘Ik moet nog beginnen te studeren’, zegt hij. ‘Maar het programma van het Klarafestival oogt mooi. Ik zou wel elk concert willen dirigeren.’

Jacobs knikt. ‘Het is te hopen dat er wat jong volk komt. Het viel me weer op de voorbije dagen in het Koninklijk Circus hoe weinig jeugdige mensen in de zaal zaten.’ Hij grinnikt. ‘Een paar jaar geleden dirigeerde ik ‘De toverfluit’ van Mozart in De Munt. Op de zondagmiddagvoorstelling hoorde ik plots iemand achter mij snurken. Ongelooflijk. Dat kan alleen maar hier. In Peking en Sjanghai snurken ze niet, hoor.’

Is dat herkenbaar?

Herreweghe: ‘Zeker. Ik ben net terug van een concert met Bach-cantates in Moskou. In de zaal zaten bijna uitsluitend enthousiaste twintigers en dertigers. Hetzelfde in Zuid-Korea, waar we op de 17de verdieping van een wolkenkrabber concerteerden. Na afloop nam ik de lift naar beneden, waar 400 joelenden tieners me stonden op te wachten. Ik dacht eerst dat ik me van verdieping had vergist. Ik wilde al terug instappen. Wat een contrast met België! Hier mag je al blij zijn dat er aan het einde van het concert nog evenveel mensen in leven zijn als bij het begin.’

Hebt u daar een verklaring voor?

Herreweghe: ‘De jeugd heeft drempelvrees, vermoed ik. De klassieke wereld is te onbekend. Op school is amper nog plaats voor muziek, heb ik me laten vertellen. In onze tijd - hoor ons, twee oude heren - werden

we op school met klassieke muziek grootgebracht. Ik zong in het college elke dag gregoriaans, onder leiding van een pater-jezuïet die aan het conservatorium had gestudeerd. Dat was bij jou toch ook zo, René?’

Jacobs: ‘Zal wel zijn. De gregorianen werden we genoemd. We repeteerden elke dag om zondags een mis op te luisteren. Zo heb ik als tenor ook de eerste keer de Mattheuspassie van Bach in de Sint-Baafskathedraal kunnen zingen. Dat ging toen allemaal spelenderwijs. Ook thuis wordt er niet meer samen muziek gemaakt. Dat speelt ook een rol in de vervreemding van klassieke muziek.’

Herreweghe: ‘Muziek maken vormt de basis om interesse te wekken. In het kader van goedbedoelde sociale projecten zie ik soms jonge schoolkinderen een repetitie van de Filharmonie bijwonen. Ze horen me dan een uiteenzetting geven aan het orkest over pakweg de muziek van Schönberg, de vader van de atonale muziek. Maar wat hebben die kinderen daaraan? Niets. Meer nog, het is de beste manier om gedegouteerd te geraken door klassieke muziek. Geef die jongeren percussieinstrumenten of vuilnisbakken zoals in New York waarop ze kunnen trommelen. Dat zal veel meer opleveren.’

Moet de sector van de klassieke muziek ook niet naar zichzelf kijken? Hoe goed de concerten vaak ook zijn, er gebeurt nooit iets onverwachts. Een bisnummer, bijvoorbeeld. Zoals in de pop.

Jacobs: ‘Vroeger gebeurde dat wel. In de opera werden aria’s geregeld gebisseerd. Wist u dat de tijdgenoten van Haydn naar zijn concerten luisterden zoals jazzliefhebbers nu? Bij elke mooie passage of beweging begonnen ze te applaudiseren.’

Herreweghe: ‘Het publiek wist toen ook waarover het ging, hè. De helft bestond uit muzikanten.’

Maar de vraag was of klassieke muziek niet wat swingender mag.

Jacobs: ‘Hoe bedoelt u? Onder invloed op een podium staan zoals in de popmuziek? Philippe kan de ‘Missa Solemnis’ niet dirigeren als hij gedronken heeft, hoor.’

Herreweghe: ‘Dat gaat hoe langer, hoe beter, René. Maar de kern van de zaak is dat we in een andere wereld leven dan vijftig jaar geleden. Ik hield op mijn 18de van de symfonieën van de 19de-eeuwse componist Anton Bruckner. Ik vind het normaal dat een jongen van 18 daar nu niet van houdt. Ik denk met weemoed terug aan de tijd dat ik op mijn twintigste met een vriendinnetje op een strand in Italië naar ‘Das Lied von der Erde’ van Mahler luisterde. Heel romantisch. Ik denk niet dat een koppeltje dat nu nog vindt.’

‘De klassieke muziek heeft de neiging meewarig te doen over pop en rock. Oninteressante muziek, heet het. Het is ook mijn wereld niet. Maar als ik toevallig op televisie een popconcert meepik, zie ik jonge artiesten gedreven op een podium staan. Hun poëzie is niet die van ons, René. Maar is ze minderwaardig? Wij zijn opgegroeid in een maatschappij die door het katholicisme is geregeerd. Nu regeert het jeunisme, de kracht van de jeugd. Popmuziek is daar de exponent van. Geef toe, Mahler past daar niet bij. Hij heeft het altijd over de dood.’

Uw roots liggen in de barokmuziek, maar u bent het niet eens over wie de grootste is, Bach of Händel.

Herreweghe: ‘Bach! Voor mij is er geen discussie. Maar René zal het daar niet mee eens zijn.’

Jacobs: ‘Jawel, Philippe. Ik heb mijn kar gekeerd. (lachje) Händel is een groot componist, maar Bach overtreft hem in alles. Ik geef toe, ik heb daar ooit anders over geacht. Händel heeft fantastische muziek voor de stem geschreven. Als zanger was ik daar gevoelig voor. Maar nu ik ouder ben en dirigeer, moet ik toegeven dat Bach de grootste is.’

Voelt u de jaren wegen op het podium, of eerder voor en na de voorstelling?

Jacobs: ‘Dat laatste, ja. Tijdens het dirigeren heb ik geen tijd om na te denken over pijnlijke spieren.’

Herreweghe: ‘Ik zie voorlopig alleen maar voordelen. Het overzicht neemt toe met de leeftijd. Dat maakt dirigeren gemakkelijk. Toen ik jonger was, vond ik het moeilijk de ‘Hohe Messe’ van Bach te dirigeren. Dat

is zo'n delicaat werk. Je moet lang zoeken voor je de kern vindt. Maar nu kan ik dat bij wijze van spreken dirigeren terwijl ik de krant lees.'

Hoe vermijdt u routine?

Jacobs: 'Ik studeer meer dan vroeger. Niet omdat mijn geest achteruitgaat, maar omdat ik steeds nieuwsgieriger word. Je kan lang niet altijd vertrouwen op de meningen van musicologen. Er is me gevraagd een nieuwe opname te maken van het 'Requiem' van Mozart. Maar zoals u weet heeft Mozart maar een klein deel zelf gecomponeerd. Hij stierf onderweg. Ik bestudeer nu alle aanvullingen. Welke is de beste? Zeker niet de eerste en de bekendste, die van Süssmayr. Voilà, met zulke projecten houden we ons jong.'

Herreweghe: 'Je begint dieper te graven als je ouder wordt. Ik heb ooit de 'Vespers' van Monteverdi opgenomen. Echt niet goed. Volgend jaar doe ik het opnieuw. Ik heb daarvoor een klein team van musicologen samengebracht. We gaan die 'Vespers' opnieuw uitvinden.'

Het thema van het Klarafestival is troost, en barmhartigheidheid. Kunt u gemakkelijk berouw tonen? Fouten toegeven?

Herreweghe: 'Bwa, dat hangt er wat vanaf. Zoveel fouten maak ik niet. Zeg ik voor de grap, hè.'

Jacobs: 'Ik kan het wel. Maar ik moet het onmiddellijk doen. Anders komt het er niet van.'